

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

HANA MUSILOVÁ

U N I V E R Z I T A K A R L O V A V P R A Z E

EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

PRO OSOBY BEZ PŘÍSTŘEŠÍ NA PRAZE 7

(Social services for the homeless in Praha 7)

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Hana Musilová

Katedra: katedra sociální pedagogiky

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Jan Dočkal, CSc.

Studijní program: B7508 sociální práce

Studijní obor: pastorační a sociální práce

Rok odevzdání: 2011

Čestné prohlášení.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Sociální služby pro osoby bez přístřeší na Praze 7 napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze dne 5.8.2011

Hana Musilová

Anotace

Tato bakalářská práce, Sociální služby pro osoby bez přístřeší na Praze 7, je zaměřena na problematiku bezdomovectví. Konkrétně pojednává o tom, jak osoby bez přístřeší, evidované na Úřadu městské části Praha 7, sociální odbor využívají dostupné sociální služby na území Prahy 7. Příslušné sociální služby jsou zde specifikovány, stejně jako systém pomoci vycházející z činnosti městské části a okrajově systém pomoci v rámci zákonů ČR. Druhá část práce je zaměřena na vyhodnocení ankety, kde jsem zjišťovala, jaké služby osoby bez přístřeší nejčastěji využívají, jak jsou s nimi spokojeny, zda je hodnotí jako dostačující, atd.

Summary

This bachelor dissertation “Social services for the homeless in Praha 7” deals with the issues of homelessness. Its main aim is to describe social services available to the homeless registered by the Local Council of Praha 7 and to find out if the homeless are contented with them. The theoretical part contains information about the system of help to the homeless organized by social services in Praha 7 and also about its legal basis – the system of social services in the Czech Republic.

The other part of the dissertation contains the results of survey among the homeless in Praha 7 – it brings the data about the most used services and the assessment of services by the homeless.

Klíčová slova

Bezdomovectví, osoba bez přístřeší, sociální služba, nepříznivá sociální situace, noclehárna, nízkoprahové denní centrum, systém pomoci.

Keywords

Homelessness, the homeless, social services, difficult social situation, shelters for the homeless, open-access day centre, system of help for the homeless.

Poděkování.

Děkuji především vedoucímu práce panu Ing. Mgr. Janu Dočkalovi, CSc. za odborné vedení při psaní této bakalářské práce a také příslušným zaměstnancům Úřadu městské části Praha 7 za poskytnutí písemných materiálů.

Osnova

1. Úvod	8
2. Bezdomovectví – vhléd do problematiky	10
3. Sociální služby pro osoby bez přístřeší	13
4. Sociální služby Městské části Praha 7	15
4.1. Financování sociálních služeb Městské části Praha 7	15
4.2. Armáda spásy	16
4.3. Lod' Hermes	17
5. Projekt Městské části Praha 7 „Odlepit se ze dna pomůže vám sedma“	19
6. Systém dávek pomoci v hmotné nouzi	21
6.1. Příspěvek na živobytí	21
6.2. Doplatek na bydlení	22
6.3. Mimořádná okamžitá pomoc	23
7. Komunitní plánování na Praze 7	24
7.1. Koncepce návrhu pro řešení bezdomovectví Městské části Praha 7	25
8. Anketa	27
8.1. Cíl a postup ankety	27
8.2. Vyhodnocení ankety	29
8.3. Závěrečné zhodnocení ankety	45
9. Závěr	47
10. Seznam použitých zdrojů	50
11. Seznam příloh	53

1. Úvod

V životě člověka může nastat taková situace, kdy se náhle ocitne na okraji společnosti. Dotyčný má tak znesnadněný přístup k jinak běžně dostupným zdrojům jako je bydlení, zdravotní péče, sociální ochrana, vzdělání a zaměstnání. Naštěstí však v současné době existují mechanismy, které mají za úkol těmto situacím předcházet nebo alespoň zmírňovat jejich dopad. Důležitou koncepcí většiny obcí, městských částí a nestátních organizací je systém pomoci, jež v sobě zahrnuje řešení problematiky bezdomovectví. K dispozici těmto lidem jsou fungující zařízení sociálních služeb, jež si kladou za cíl reagovat na konkrétní lidskou nouzi a na důležitost potřeb lidské bytosti. Jejich posláním je zajistit dočasné ubytování a poskytnout maximální oporu při snaze navrátit se do samostatného života ve společnosti. Naopak se od uživatelů těchto služeb očekává aktivní spolupráce při řešení jejich nepříznivé životní situace.

Uvedené téma bakalářské práce jsem zvolila proto, že s lidmi bez přístřeší, mimo jiných, pracuji, a to na Úřadu městské části Praha 7, oddělení doplňkové péče, v rámci dávek pomoci v hmotné nouzi.

Cílem práce je zmapovat poskytování sociálních služeb pro osoby bez přístřeší v Městské části Praha 7. Zjistit dle registru Ministerstva práce a sociálních věcí seznam sociálních služeb a zaměřit se na to, do jaké míry jsou využívány, hodnoceny mezi jejich uživateli, apod. Dále zjistit související informace týkající se pobytu evidovaných bezdomovců sociálního odboru na území městské části a představit zároveň tak i její program při řešení problematiky bezdomovectví.

Celkem tato práce obsahuje přes 40 stran plného textu. Po samotném úvodu se zabývám především obecným vhladem do problematiky bezdomovectví. Představím zařízení sociálních služeb pro osoby bez přístřeší dle Zákona o sociálních službách 108/2006 Sb. a dále ta konkrétní, dostupná v obvodu

Městské části Praha 7, kterými jsou Armáda spásy a loď Hermes. Následně popíši systém dávek pomoci v hmotné nouzi a celkovou koncepci pomoci Městské části Praha 7, včetně jejího projektu, financování sociálních služeb a komunitního plánování.

Druhá část práce je zaměřena na vyhodnocení ankety, která byla určena pro osoby bez přístřeší evidované na oddělení doplňkové péče sociálního odboru Městské části Praha 7. Pomocí písemného i grafického vyhodnocení, jsem se snažila ilustrovat cíl práce. Zjistit, jaké služby osoby bez přístřeší nejčastěji využívají, jak jsou s nimi spokojeny, zda je hodnotí jako dostačující, atd. Také mě zajímalo, pokud dané služby nevyužívají, tak proč a kde jinde tedy přebývají.

Snažila jsem se vytvořit souvislý text zakládající se na faktech odborné literatury a příslušné legislativy. Tento text doplnit specifickými informacemi týkající se práce sociálního odboru Úřadu městské části Praha 7 a svými osobními zkušenostmi vycházejícími z pracovních kontaktů s bezdomovci. Na základě těchto poznatků jsem vytvořila tři hypotézy, které mi byly vodítkem při sestavování otázek v anketě a umožnily stanovené hypotézy vyvrátit či potvrdit. Také jsem doufala, že se mi podaří ve výpovědích respondentů najít další možné zajímavosti a souvislosti.

2. Bezdomovectví – vhléd do problematiky

Pod pojmem bezdomovec si představí téměř každý „zchátralý“, neupravený, špinavý, zapáchající zevnějšek ženy nebo muže žebrajícího na ulici. Přesto odborná literatura pojem vymezuje jako: *„Lidé žijící bez stálého bydlení a obvykle i bez stálého zaměstnání, odříznuti od zdrojů, které jsou běžně dostupné jiným občanům (včetně systému sociální podpory). Nejširší v Evropě užívaná definice zahrnuje mezi bezdomovce vedle osob bez střechy nad hlavou i osoby žijící v nedůstojných podmínkách, v ústavech a sociálních zařízeních, osoby, které nemají vlastní bydlení, a osoby, jimž hrozí ztráta bydlení.“*¹

Souhrnně je bezdomovectví označováno jako negativní společenský jev, který zasáhne všechny oblasti života postiženého jedince a zpravidla vede k sociálnímu vyloučení. *„Sociální vyloučení bývá vymezováno jako proces, kdy jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavováni přístupu ke zdrojům nezbytným pro zapojení se do sociálních a ekonomických aktivit společnosti jako celku.“*²

Bezdomovectví je členěno do třech základních forem. Zjevní bezdomovci jsou osoby na první pohled laickou veřejností poznatelné. Většinou se jedná o zanedbaný vzhled a nápadné je i jejich chování, např. žebrání, přehrabování se v kontejnerech, atd. Tato skupina bezdomovců nejčastěji vyhledává pomoc sociálních zařízení z důvodu poskytnutí tepla, noclehu, jídla, ošacení.

Skrytí bezdomovci tvoří větší skupinu než zjevní. Jsou to lidé na první pohled nedávající znát, v jaké žijí situaci. Obvykle jsou upravení, ale nezdržují se na jednom místě. Střídají nocleh na ubytovnách, u známých, apod.

¹ MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*. 1. vydání, Praha: Portál, 2003, s. 34

² ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s.37.

Třetí skupinou bezdomovců jsou osoby bezdomovectvím ohroženy. Jedná se o tzv. potencionální bezdomovství. Většinou jsou to lidé s nepravidelným zaměstnáním, lidé opouštějící ústavní výchovu, psychiatrickou léčebnu či výkon trestu odnětí svobody. Dále osoby žijící v podnájmech, kde nebyla vystavena řádná smlouva, lidé rozvedení, osamělí, lidé závislí na návykových látkách.³

Dále jsou odbornou literaturou prezentovány faktory, které mohou vyvolávat fenomén bezdomovectví. Jsou to faktory objektivní a subjektivní.⁴ Mezi objektivní faktory je zahrnována zejména politika zaměstnanosti, bytová politika, sociální politika daného státu, postavení etnických minorit. Faktory subjektivní spočívají v celkové osobnosti jedince. Souvisí s temperamentem, charakterem, věkem, schopnostmi jedince, apod. Konkrétně se ještě dále dělí na faktory materiální (ztráta bydlení, ztráta zaměstnání, nedostatečné příjmy), faktory vztahové (rozvod, rozpad rodiny, násilí v rodině), dále faktory osobní (duševní či tělesné onemocnění, invalidita, alkoholismus) a faktory institucionální (propuštění z ústavu, z vězení, z dětského domova).⁵

Jistě je možná i kombinace obou typů faktorů. Každopádně znalost příčin je jedním z hlavních předpokladů při řešení následků bezdomovectví.⁶

Rozdíly se najdou v charakteristikách mezi bezdomovci muži a ženami. „Ženy mají bohatší sociální síť, většinou jsou schopny vytěžit její zdroje a v krizi se obrátit na někoho, kdo se o ně postará.“⁷ Ženy se obvykle více snaží nespát na ulici, protože mají strach z případného napadení, znásilnění, apod. Také o sebe více dbají, i když do určité míry, do které jim to pobyt na ulici umožňuje.

³ Srov. PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P., *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 14.

⁴ Srov. HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I., *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996, s. 43

⁵ Srov. Tamtéž, s. 43,44

⁶ Srov. PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P., *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 15

⁷ MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, P., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání, Praha: Portál, 2005, s. 316

Všeobecnou charakteristikou mužů i žen je špatný zdravotní stav. Jejich způsob života jim neumožňuje dodržovat správnou životosprávu, méně často se myjí, obvykle popíjí alkohol a kouří. Britský výzkum uvádí, že „...*očekávána délka života u lidí spících na ulici je 42 let...*“⁸ Je fakt, že na ulici můžeme pozorovat spíše bezdomovce odhadem středního věku než důchodového.

Lidé bez přístřeší bývají také nejčastěji svobodní nebo rozvedení. Často nepracují vůbec nebo na černo. Překážkou při hledání zaměstnání bývá právě jejich vzhled, nevyřešené sociální podmínky a také mnohdy zápis v trestním rejstříku, či chybějící doklady. Zdravotní a sociální pojištění, pokud tedy nejsou na úřadu práce, kde jim ho hradí stát, neplatí. Všeobecně mívají strach z jednání na úřadech. V posledních letech nejsou jen pachatelé trestných činů, ale spíše oběťmi.

Péče a systém pomoci o lidi bez přístřeší má svůj historický vývoj. Její kořeny sahají až do 16. století, kdy tato péče byla spojována s chudinským a domovským právem. To zajišťovalo, že dotyčný mohl požádat o pomoc domovskou obec, která mu poskytla alespoň jídlo a pomoc v nemoci.

V ČSR v 50. letech 20. století byly normy péče o chudé zrušeny. Propagoval se názor, že chudoba neexistuje.

Po roce 1989 přestala platit povinnost pracovat. Nastalá svoboda umožnila volný pohyb osob, bezdomovectví začalo být zjevné. Až s příchodem roku 1990 postupně vznikala různá misijní, křesťanská, charitativní a nevládní zařízení, která měla snahu řešit problém bezdomovectví. Vznikaly i různé ubytovny, azylové domy, atd. Jejich poslání bude konkrétně vymezeno v další kapitole.

⁸ FITZPATRICK, S., KEMP, P., KLINKER, S., *Bezdomovství. Přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*, s. 50 In PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P., *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 17

3. Sociální služby pro osoby bez přístřeší

Sociální služby pro osoby bez přístřeší v České republice vymezuje Zákon č. 108/2006 o sociálních službách Sb., ve znění pozdějších předpisů. Zákon upravuje podmínky poskytování pomoci osobám v nepříznivé sociální situaci, jež potřebují sociální službu či příspěvek na péči. Dále vymezuje předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, inspekce poskytování těchto služeb a výčet veškerých zařízení, která poskytují sociální služby.⁹

Vzhledem k tématu práce se budu věnovat právě popisu zařízení, která poskytují pomoc osobám žijícím na ulici a nacházejícím se v nepříznivé sociální situaci. Tou se pro účely tohoto zákona rozumí „...oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.“¹⁰

Mezi sociální služby věnující se osobám bez přístřeší patří dle příslušného zákona nejprve noclehárny. Nabízejí přenocování a možnost osobní hygieny.

Další službou jsou nízkoprahová denní centra. Poskytují ambulantní nebo terénní službu. Zajišťují podmínky pro osobní hygienu, poskytnutí stravy a pomoc při obstarávání osobních záležitostí.

Posledním typem sociálních služeb jsou azylové domy. Zajišťují osobám v nepříznivé sociální situaci na přechodnou dobu ubytování, stravu, pomoc při zajišťování vlastních práv a při obstarávání osobních záležitostí.

⁹ Srov. Zákon o sociálních službách 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 1., odst. 1.

¹⁰ Zákon o sociálních službách 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 3., písm. b).

Všechna zařízení poskytující služby osobám bez přístřeší se většinou snaží reagovat na konkrétní situaci klienta. Vycházejí mu vstříc v podporování jeho možností při hledání vhodného typu ubytování, při hledání zaměstnání, poskytují rady v právní oblasti, poskytují pomoc při zajišťování potřebných záležitostí, atd. Ovšem na oplátku očekávají aktivní spolupráci ze strany klienta. Ten si v první řadě musí chtít pomoci sám.

Některé služby se poskytují zcela zdarma, jiné zase za částečnou nebo plnou úhradu. Jednotlivé úhrady stanoví příslušný prováděcí předpis nebo jsou stanoveny přímo poskytovatelem.

4. Sociální služby Městské části Praha 7

Dle registru poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) ke dni 18. září 2011 vyplývá, že na území Prahy se nachází 29 azylových domů ať už pro muže, ženy nebo matky s dětmi. V Městské části (MČ) Praha 7 se nachází jeden azylový dům pro dospělé, muže i ženy, Armáda spásy, Tusarova 1271/60. A jeden azylový dům pro matky s dětmi Otevřené srdce, Za Papírnou 144/7. Vzhledem k cílové skupině dotazníkového šetření se nebudu dále zabývat tímto typem zařízení.

Nocleháren registruje MPSV v Hlavním městě Praze celkem 5. Z toho jedna spadá pod Armádu spásy (též registruje jediné nízkoprahové denní centrum) a druhou je noclehárna na lodi Hermes. Je sice evidována pod Centrem sociálních služeb Praha, Chelčického 842/39, Praha 3, ale kotví na území Prahy 7 u Štefánikova mostu.

Služby sociálního poradenství pro osoby bez přístřeší jako takové se opět nachází v těchto dvou zařízeních. Jinak v obvodu MČ Praha 7 jsou provozována spíše sociální poradenství hospicového typu, pro osoby ohrožené domácím násilím, pro osoby zdravotně znevýhodněné, atd.¹¹

4.1. Financování sociálních služeb Městské části Praha 7

V rámci Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Prahy 7 na období 2010 – 2014 proběhlo rovněž dotazníkové šetření mezi poskytovateli sociálních služeb z důvodu zjištění údajů o jejich financování. Z dokumentů MČ Praha 7 vyplývá, že financování je vícezdrojové. Největší podíl z celkových prostředků činí granty a dotace z MPSV. Dalším zdrojem (cca

¹¹ Srov. MPSV. Registr poskytovatelů sociálních služeb. [online]. [cit. 17.9.2011]. Dostupné z [www: http://www.iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1316431941120_1](http://www.iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1316431941120_1)

15%) tvoří zdroje MČ Praha 7. A posledním zdrojem (cca 10%) jsou úhrady samotných uživatelů služeb.

Dále bylo zjištěno, že všechna provozovaná zařízení bývají využívána, jak obyvateli Prahy 7, tak také občany jiných správních obvodů a krajů ČR. Zejména je tomu tak právě u Armády spásy a u lodi Hermes.¹²

4.2. Armáda spásy

Je mezinárodní, sociálně – charitativní organizace působící ve 121 zemích světa. Byla založena 1865 v Londýně. Svou činnost v České republice zahájila v roce 1919, avšak jako občanské sdružení byla registrována dne 17.5.1990. Sociální práce zahrnuje péči o bezdomovce, muže, ženy, matky s dětmi, seniory, mládež, navštěvuje odsouzené ve věznicích a také přísluší k obecné křesťanské církvi. Cílem zařízení je poskytovat základní sociálně – právní poradenství, zvýšit kvalitu života, překonávat sociální, společenské, kulturní a etnické bariéry, rozpoznávat oběti násilí a další.¹³

Zařízení Armády spásy se nachází na území Prahy 7, Tusarova 60 více jak 20 let (pronájem na 99 let). Zařízení provozuje zmíněné nízkoprahové denní centrum. Jeho kapacita je cca 100 osob. Klientům je nabízena pomoc při řešení jejich špatné sociální situací. Je zde nabízeno základní sociální poradenství, poskytnutí zdravotního ambulantního ošetření, umožnění podmínek pro osobní hygienu a poskytnutí stravy.¹⁴

¹² Srov. Praha7. *Návrh rozvoje střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Prahy 7 na období 2010-2014*. [online]. [cit. 17.9.2011]. Dostupné z [www:http://www.praha7.cz/komunitni-planovani-v-praze-7.html](http://www.praha7.cz/komunitni-planovani-v-praze-7.html)

¹³ Srov. Armáda spásy. *Historie Armády spásy*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z [www:http://www.armadaspasy.cz/staticke.php?wh=kdo_jsme](http://www.armadaspasy.cz/staticke.php?wh=kdo_jsme)

¹⁴ Srov. Armáda spásy. *Nízkoprahové denní centrum*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z [www: http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=126](http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=126)

Noclehárna má kapacitu 38 lůžek pro muže a 14 lůžek pro ženy. Osoby mají možnost využít přespání, hygienu, skromnou večeři a snídani. Musí být starší 18 let, nesmí být pod vlivem alkoholu nebo jiných omamných látek a je nutné, aby dodržovaly provozní řád. Dále jsou klientům nabídnuty další formy pomoci, např. pomoc při vyjednávání s úřady, pomoc při uplatňování práv, atd.¹⁵

Azylový dům poskytuje 80 lůžek mužům a 28 lůžek ženám. Ubytování zde navazuje na služby noclehárny a je určené na přechodnou dobu. Pracovníci se snaží napomáhat při začleňování do společnosti a podporovat jejich nezávislost na sociálních službách.¹⁶

Pod sociální rehabilitaci patří pomoc osobám, jež ztratily pracovní návyky a jsou dlouhodobě nezaměstnaní. Tato činnost tedy vede k získání a udržení si zaměstnání, k výběru vhodného zaměstnání, k získání znalostí a dovedností na trhu práce, atd. V budově byl realizován i tzv. Job klub s technickým i personálním zázemím. Klienti mají také možnost vykonávat práci v kuchyni Armády spásy nebo úklid v obvodu Prahy 7.¹⁷

4.3. Lod' Hermes

Lod' Hermes funguje od 1. února 2007. Od srpna 2007 ji provozuje Centrum sociálních služeb Praha. Kotví pod Štefánikovým mostem na levém břehu Vltavy. Slouží převážně jako noclehárna. Kapacitu má 233 lůžek, z nichž cca 160 je denně obsazeno. Oficiální příjem klientů probíhá každý den od 19.30 do 20.30 hodin. Poplatek 20,- Kč na noc se vybírá při vstupu na loď.

¹⁵ Srov. Armáda spásy. *Noclehárna*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z [www: http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=124](http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=124)

¹⁶ Srov. Armáda spásy. *Azylový dům*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z [www: http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=117](http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=117)

¹⁷ Srov. Armáda spásy. *Sociální rehabilitace*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z [www: http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=128](http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=128)

Je zde dále nabízeno sociálně – právní poradenství, psychologické poradenství a zdravotní ošetřovna. Klienti mají možnost též využít provedení osobní hygieny. Na lodi mohou přespávat muži i ženy pokud jsou plnoletí, mají doklad totožnosti, dále pokud jsou zdravotně soběstační a ve střízlivém stavu. Loď Hermes je jednou z nejvyhledávanějších sociálních služeb lidmi bez přístřeší v Praze.¹⁸

¹⁸ Srov. Centrum sociálních služeb. *Noclehárna pro osoby bez přístřeší – Loď Hermes*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z www: <http://www.csspraha.cz/lod-hermes>

5. Projekt Městské části Praha 7 „Odlepit se ze dna pomůže vám sedma“

V roce 2010 byl vyhlášen Evropskou unií Evropský rok boje s chudobou a sociálním vyloučením, v rámci něhož Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky vyhlásilo možnost žádat o dotaci na jednu z uvedených skupin:

- a) prevence sociálního vyloučení v důsledku předluženosti,*
- b) zlepšení přístupu na trh práce osobám vzdáleným tomuto trhu,*
- c) aktivizaci územní veřejné správy při tvorbě a hodnocení akčních plánů boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení,*
- d) zvýšení úrovně vzdělanosti a konkurenceschopnosti chudých a vyloučených lidí na trhu práce,*
- e) podporu přiměřeného bydlení sociálně vyloučených skupin a řešení problému bezdomovectví.¹⁹*

Městská část Praha 7 v 2. kole Dotačního programu EY 2010 požádala o písemný souhlas na uvedený program e) podpora přiměřeného bydlení sociálně vyloučených skupin a řešení bezdomovectví. Následně na základě všech splněných kritérií a náležitostí žádosti byla Ministerstvem práce a sociálních věcí přidělena dotace ve výši 200.000,- Kč na projekt „Odlepit se ze dna pomůže vám sedma“.

Zvolený program reagoval na dlouhodobou situaci na Praze 7. V této městské části je jedna z největších koncentrací bezdomovců na území Prahy vůbec. Důvodem jsou převážně sociální služby poskytované Armádou spásy a kotvící lodí Hermes.

¹⁹ EY2010. *Boj proti chudobě 2010*. [online]. [cit. 20.8.2011]. Dostupné z [www: http://www.ey2010.cz/o-roce/](http://www.ey2010.cz/o-roce/)

Projekt si dával za cíl zlepšení informovanosti sociální skupiny osob bez přístřeší a lidí, kteří jsou bezdomovectvím na Praze 7 ohroženi. Jednalo se o poskytnutí a zaktualizování informací, které by mohly vést k jejich sociální a pracovní reintegraci, nabídnout praktické informace o možnostech ubytování, poskytování jídla, oblečení, zdravotní péče, hygieny, atd. Projekt byl z velké části i medializován.

Obdržené finance byly použity na úhradu tisku a grafické zpracování publikací. Výsledkem byla brožura s praktickými informacemi ohledně ubytoven, azylového ubytování, sociálněprávního poradenství, kontakty na osoby Úřadu městské části Praha 7 a jiné. Dále pak tisk letáků na propagační kampaň proti chudobě a sociálnímu vyloučení, která se uskutečnila na pozemní komunikaci v okolí metra Vltavská zároveň s koncertem na Strossmayerově náměstí v Kostele sv. Antonína. Posledními výdaji měl být tisk dotazníků, které měly posloužit jako orientační sonda mezi bezdomovci v Armádě spásy a lodi Hermes.

Skutečným výsledkem, který projekt přinesl, byla právě komplexní informovanost občanů, kteří se nachází buď v tíživé sociální situaci týkající se bydlení (dluhy na nájemném, neplatně provedené smlouvy na byt, atd.) nebo těm, jež se už na ulici ocitli (možnost najít vhodnou ubytovnu, azylový dům, atd.). Zvýšila se také spolupráce mezi městskou částí a příslušnými zařízeními, která poskytují sociální služby bezdomovcům.

Na první pohled se může zdát, že jde v tomto případě o plýtvání dotace na „pouhý tisk“ letáků, ale je pravdou, že bezprostředně po kampani se někteří obyvatelé Prahy 7 v nepříznivé sociální situaci obrátili na pracovníky městské části s příslušným letákem a měli zájem o podrobné informace a pomoc při řešení jejich obtíží. Což můžeme považovat třeba i za počátek účinné prevence proti bezdomovectví.

6. Systém dávek pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů vstoupil v platnost 1.1.2007. Zákon upravuje podmínky, za kterých je osoba považována za osobu v hmotné nouzi a kdy má případný nárok na některou z dávek – příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc. Svými principy se snaží bojovat proti sociálnímu vyloučení.

6.1. Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základním příspěvkem hmotné nouze. Jedná se o částku sloužící k uspokojení základních životních potřeb. Pro každou osobu se stanovuje individuálně. Výše částky se tedy liší, vždy se ale odvozuje od částek životního a existenčního minima.²⁰ Základní příspěvek je 2.905,- Kč na měsíc. Částky živobytí mohou být však ve zvýšené sazbě, a to podle snah při hledání zaměstnání nebo při výkonu veřejné služby. Pak se jedná o částku 3.126,- Kč. Příspěvek může být také navýšen z důvodu nutnosti dietního stravování, které je potvrzeno odborným lékařem. Naopak částku existenčního minima 2.020,- Kč pobírá osoba, která po 6 měsících evidence na příslušném úřadu práce neodpracuje nejméně 20 hodin veřejných prací nebo má dluh na výživném nezletilému dítěti.

Ať už se nám zdá výše příspěvku jakkoli dostačující, Česká republika má koncepci, jak finančně pomoci osobám, jež si nemohou pomoci sami. Považuji za správné, že půl roku je výše příspěvku pro všechny stejná a poté je na klientovi do jaké míry se začne podílet na výši svého měsíčního příspěvku.

²⁰ MPSV. *Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. [cit. 10.8.2011]. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/cs/5](http://www.mpsv.cz/cs/5)

6.2. Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení se lidí bez přístřeší příliš netýká. Mají samozřejmě nárok si o něj požádat, ale z důvodu neužívání vlastního bytu, podnájmu nebo alespoň ubytovny, nevznikne nárok na přiznání příspěvku.

Doplatek na bydlení má své zákonné podmínky nároku. Pokud osoba nebo společně posuzované osoby žijí v bytě je podmínkou přiznání příspěvku na živobytí a příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory. U případů hodných zvláštního zřetele městské části a obce s rozšířenou působností postupují individuálně. Úřad městské části Praha 7 přispívá lidem, kteří žijí na ubytovně 100,- Kč na noc, maximálně 3.000,- Kč na měsíc. Částka odpovídá nejlevnějšímu bydlení, které je v dané městské části obvyklé. Tím je Armáda spásy. Zde noc na azylovém domě stojí 90,- Kč. Obvykle praxe funguje tak, že klient se zájmem o ubytovnu, či jiné azylové bydlení, předloží smlouvu o poskytnutí dlouhodobého ubytování a doklad o zaplacení. Následující měsíc je zařízení vyplacen příspěvek na číslo účtu.

Některé klienty odrazuje právě výplata příspěvku až následující měsíc po měsíci, ve kterém byl ubytován. Někteří klienti zase mají zájem o nadstandardní ubytovny a jindy zase ubytovny nechtějí vystavovat klientům smlouvy na dlouhodobé ubytování.

Myslím si, že přiznání doplatku na bydlení může být účinnou prevencí, jak částečně zabránit bezdomovectví. Ať už ho uživatelé služeb použijí na úhradu Armády spásy nebo jiné ubytovny, mají střechu nad hlavou. Je ale důležité, aby výše doplatku na bydlení společně s příspěvkem na živobytí, byla v takové výši, aby sice měla preventivní charakter, ale zároveň motivovala k hledání zaměstnání a k nezávislosti na státních financích.

6.3. Mimořádná okamžitá pomoc

„Zákon o pomoci v hmotné nouzi umožňuje poskytování mimořádné okamžité pomoci v pěti situacích. Mimořádná okamžitá pomoc se poskytuje:

- *z důvodu ohrožení zdraví,*
- *z důvodu vážné mimořádné události,*
- *k úhradě jednorázového výdaje,*
- *na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte,*
- *pro osobu, která nesplňuje podmínky pro vznik nároku na příspěvek na živobytí, avšak v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením.“²¹*

Osoby bez přístřeší docházející na sociální odbor Úřadu městské části Praha 7 nejčastěji žádají, a zpravidla na ni mají obvykle nárok, o dávku na úhradu nezbytného jednorázového výdaje. Nejčastějším důvodem je platba správního poplatku při prokázané ztrátě občanského průkazu, úhrada fotografií na občanský průkaz, dále případné zaplacení noclehu či hygienických pomůcek, o které žádají zdravotnická zařízení, kde jsou osoby bez přístřeší hospitalizovány.

Výše poskytnuté mimořádné okamžité pomoci se může stanovit až do výše daného výdaje.²²

²¹ BŘESKÁ, N., VRÁNOVÁ, L., *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby*. 1. vydání, Olomouc: ANAG, spol. s.r.o., 2007, s. 76,77.

²² Srov. BŘESKÁ, N., VRÁNOVÁ, L., *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby*. 1. vydání, Olomouc: ANAG, spol. s.r.o., 2007, s. 78

7. Komunitní plánování na Praze 7

Komunitní plánování spočívá ve spolupráci mezi zadavateli (obce, kraje), uživateli (klienti, občané) a poskytovateli (jednotlivé organizace) sociálních služeb. Cílem je vytvořit podmínky pro jejich kvalitní poskytování. Při plánování se vychází zejména z mapování dosavadních sociálních služeb a ze zjištěných potřeb potencionálních uživatelů. Výsledné porovnání slouží jako podklad pro další realizaci sociálních služeb. Důležitá je podpora politické reprezentace. V posledních letech se plánování natolik rozšířilo, že se buď začíná, nebo již dlouhodobě plánuje, ve většině městských částech a obcích České republiky.²³

Městská část Praha 7 metodou komunitního plánování zpracovala tzv. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Prahy 7 na období 2010 – 2014. Tento plán byl vypracován vzhledem ke specifickým podmínkám Prahy 7, avšak v návaznosti na hlavní cíle plánování sociálních služeb Magistrátu hlavního města Prahy. Hlavní náplní plánu je zkvalitnění sociálních služeb pro občany MČ Praha 7 a MČ Praha Troja s ohledem na existující zdroje a jejich účelné využití. Plán vychází z existující sítě sociálních služeb. Plán obsahuje sociodemografické údaje o obyvatelstvu, popis a analýzu sociálních služeb, přání a potřeby obyvatelstva, stanovení priorit, časový harmonogram, popis způsobu naplňování plánu, způsob jakým bude plán průběžně vyhodnocován.

Dotazníkovým šetřením, které bylo provedeno pracovníky MČ Prahy 7 v rámci komunitního plánování, bylo zjištěno mnoho zajímavých údajů a mimo jiné to, že řada občanů v okolí metra Vltavská vnímá výskyt bezdomovců jako

²³ Srov. MPSV. *Základní informace o komunitním plánování sociálních služeb*. [online]. [cit. 20.8.2011]. Dostupné z [www: http://www.mpsv.cz/cs/858](http://www.mpsv.cz/cs/858)

nebezpečí. Občané se domnívají, že právě bezdomovci jsou odpovědní za nepořádek, zejména ve stanicích metra Vltavská a nádraží Holešovice. Také prý snižují pocit bezpečí, např. vnikáním do domů.²⁴

V koncepci Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Prahy 7 na období 2010 – 2014 je zahrnut, jak systém pomoci osobám bez přístřeší, tak i požadavky veřejnosti k aktivnímu řešení tohoto problému.

7.1. Koncepce návrhu pro řešení bezdomovectví Městské části Praha 7

V dokumentu zpracovaném MČ Praha 7 ze dne 16. června 2011, je zmapována současná situace území. V poslední době se na Úřadu MČ Praha 7 množí stížnosti nejen občanů, ale i provozovatelů restaurací, právnických osob – firem, sídlících v blízkosti Armády spásy na chování uživatelů služeb tohoto zařízení, kteří se shromažďují před objektem Armády spásy a v blízkém okolí. Občany obtěžuje znečišťování veřejných komunikací, žebrání, popíjení alkoholu, agresivní chování, zápach v tramvajích, kterými se dopravují do ulice Tusarova 60. V současné době také probíhá výstavba Domu s pečovatelskou službou na adrese Tusarova 42-44. V roce 2012, po dokončení výstavby, lze očekávat další možné stížnosti seniorů.

Po provedení analýzy ve spolupráci s Městskou policií, Policí ČR a Armádou spásy bylo zjištěno, že problémové chování se týká většinou klientů denního centra. Tyto služby jsou anonymní, klienti se nemusí prokazovat dokladem totožnosti a není jejich povinností spolupracovat na řešení své obtížné sociální situace. Vzhledem k uvedeným skutečnostem bylo navrženo zrušení denního centra a zachování pouze azylového bydlení ve stávajícím objektu. Denní centra by byla zřízena ve větším počtu v různých městských

²⁴ Srov. Praha7. *Návrh rozvoje střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Prahy 7 na období 2010-2014*. [online]. [cit. 17.9.2011]. Dostupné z [www:http://www.praha7.cz/komunitni-planovani-v-praze-7.html](http://www.praha7.cz/komunitni-planovani-v-praze-7.html)

částech pro menší počet uživatelů, tím se zamezí centralizaci velkého počtu osob a problému s tím spojených. MČ Praha 7 se tak nezříká odpovědnosti při pomoci osobám bez přístřeší, zároveň však myslí na život většinové společnosti ve svém správním obvodu. Např. právě s provozem lodi Hermes, kotvící v blízkosti Nábřeží Kapitána Jaroše, nejsou zaznamenány žádné viditelné problémy či stížnosti.

MČ Praha 7 navrhuje rozšířit působnost denních center na celém území Prahy a taktéž na lodi Hermes, která je přes den téměř nevyužívaná nebo zvážít případné zakoupení (či pronájem) další lodi s provozem denního centra. Výhodou zařízení na lodi je umístění mimo obydlenou zástavbu, ale zároveň tak osoby bez přístřeší nejsou „odstrčeny“ mimo město.

MČ Praha 7 se též aktivně podílí na spolupráci s Armádou spásy a lodí Hermes. V rámci Střednědobého plánu konzultuje své metody s odpovědnými orgány Hlavního města Prahy, hodnotí potřebnost, kvalitu a ekonomickou efektivnost sociálních služeb a bere v potaz, že problematika bezdomovectví zasahuje nejenom sociální oblast, ale i oblast bezpečnosti (např. zrušení stánků s občerstvením, alkoholem a tabákovým zbožím na stanici metra Vltavská), systém zdravotní péče a pořádek na veřejných prostranstvích.

8. Anketa

8.1. Cíl a postup ankety

Pro sběr informací v rámci své bakalářské práce jsem zvolila anketu. Anketa je považována za menší průzkum dotazem pro několik málo respondentů. Její význam spočívá zejména v zajímavosti odpovědí, jež umožňují bližší zkoumání.²⁵

Anketa probíhala od poloviny července 2011 do poloviny září 2011. V tištěné podobě byla rozdána všem pracovním oddělení doplňkové péče. Byly požádány, aby anketu klient zodpověděl přímo při jednání v kanceláři buď sám, nebo za pomoci pracovníce. Snad v žádném případě nebyl s vyplňováním problém.

Cílem bylo oslovit všechny osoby, které byly v rámci dávek o pomoci v hmotné nouzi vedeny v daném období, jako osoby bez přístřeší, jež neužívají žádnou formu bydlení. Celkem se jednalo o 46 osob, které byly skutečně osloveny. Odpovědi respondentů měly následně posloužit ke zjištění podobností. Jednalo se mi o zjištění, proč dotazovaná skupina nikdy nevyužila sociálních služeb na Praze 7, pokud ano, tak jaká služba je využívána nejčastěji, zda jsou s ní respondenti spokojeni, atd. Také jsem se snažila za pomoci sociodemografických otázek zjistit, zda jsou nějaké rozdíly mezi ženami a muži, rozdíly dle věkové skupiny, apod. V rámci studia na evangelické fakultě mi přišlo logické zeptat se respondentů také na víru, kdy je vírou v tomto případě myšlen náboženský význam důvěry v nějakou osobu, nauku či instituci.

V samotném úvodu ankety je krátký text s informacemi o jejím použití a poděkování. Následuje 17 otázek. Jsou zde použity 2 polouzavřené otázky,

²⁵ Srov. PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996, s. 76.

9 uzavřených otázek, 2 otázky tzv. hodnotící škála a 4 sociodemografické otázky.

Před samotným sestavováním otázek jsem si stanovila tři pracovní hypotézy.

1. Osoby bez přístřeší využívají nejčastěji z nabízených sociálních služeb na Praze 7 noclehárny, a to hlavně v zimních měsících.
2. Dostupné sociální služby na Praze 7 považují osoby bez přístřeší za dostačující a jsou s nimi spokojeni.
3. Typickým uživatelem sociálních služeb pro osoby bez přístřeší na Praze 7 je muž ve věku 31 – 49 let s ukončeným základním vzděláním.

Anketu jsem následně na základě stanovených hypotéz vyhodnotila a její vzor se nachází v příloze.

8.2. Vyhodnocení ankety

1. Využíváte nebo využil/a jste někdy sociálních služeb pro osoby bez přístřeší dostupných na Městské části Praha 7?

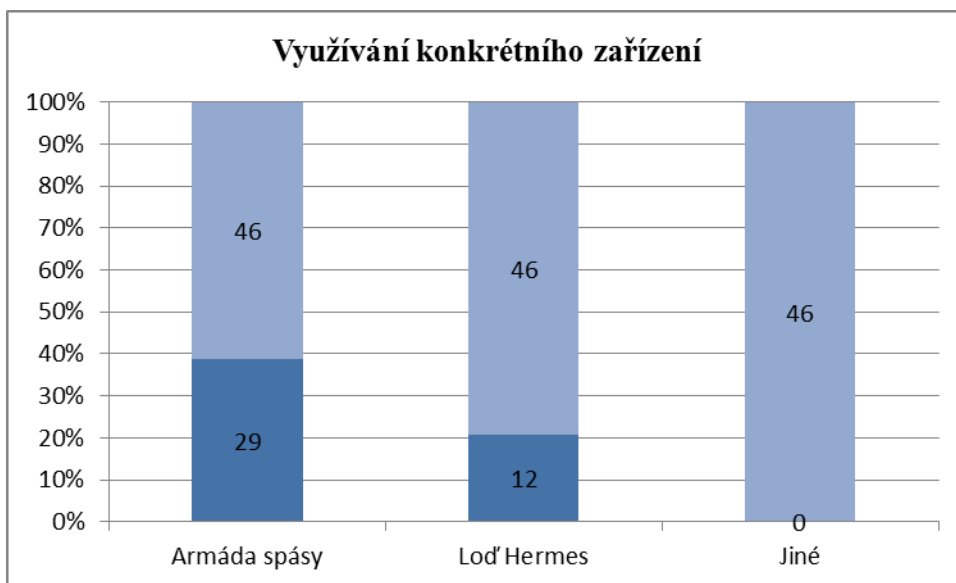
První otázka v dotazníku má zmapovat jaké procento dotazovaných využilo nebo využívá sociální služby na území Prahy 7. Byl položen uzavřený typ otázky – *ano, ne*.

Celkem využilo příslušné sociální služby 67% dotazovaných.

2. Pokud ano, označte, prosím, o jaké zařízení se jednalo?

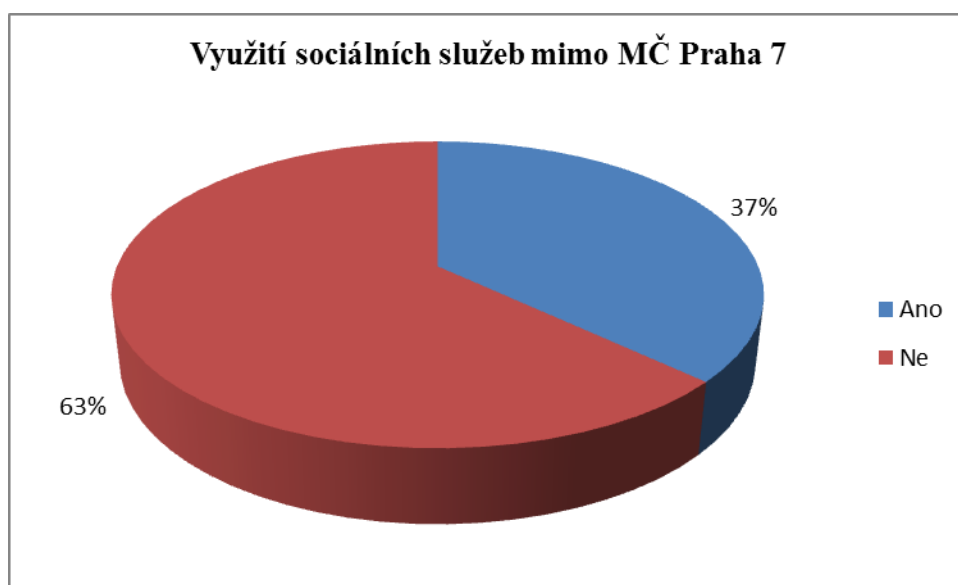
V druhé otázce se dotazují na využívání konkrétního zařízení. Otázka je polouzavřená, s výběrem možností – *Armáda spásy*, *lod' Hermes*, případně je zde možno uvést *jiné*.

Sociální služby na Praze 7 využilo nebo využívá dle dotazníkového šetření zmíněných 67% osob. Druhá otázka poukázala na to, že 10 osob z nich využilo služeb jak Armády spásy, tak lodi Hermes. 19 osob využilo výhradně služeb Armády spásy a 2 osoby výhradně služeb lodi Hermes. Celkem tedy bylo 29x označeno využití Armády spásy, 12x lodi Hermes. Jiné zařízení uvedeno nebylo.

3. Využíváte nebo využil/a jste někdy sociálních služeb pro osoby bez přístřeší mimo Městskou část Praha 7?

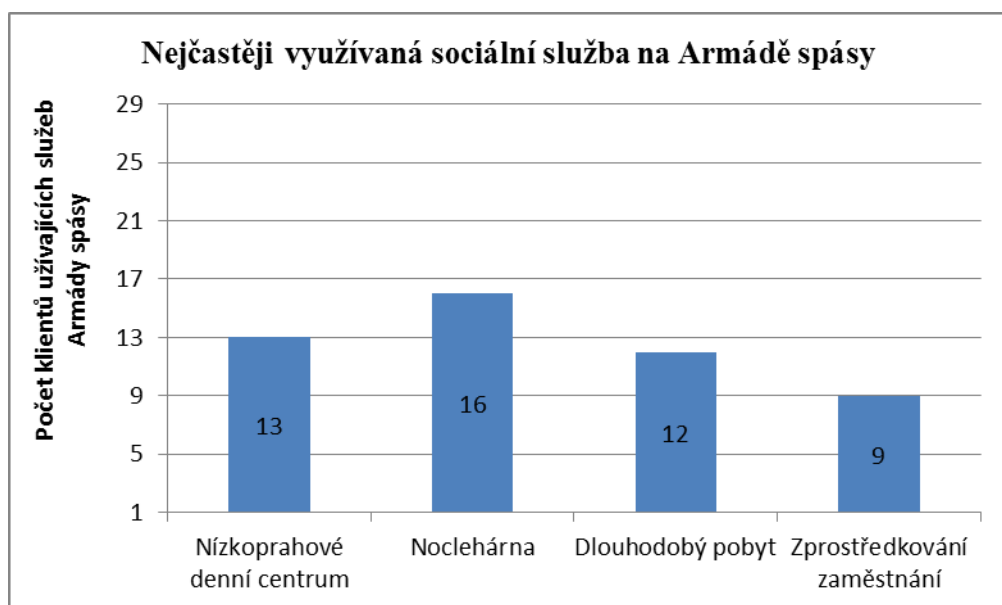
Uzavřená otázka s nabídkou odpovědí *ano*, *ne* se ptá na to, zda respondenti využili či využívají sociálních služeb mimo území Prahy 7.

Ze 46 respondentů odpovědělo 29 (63%) ne a zbývajících 17 (37%) osob někdy využilo sociální služby jinde než na Praze 7.

4. Pokud využíváte nebo jste využil/a služeb Armády spásy, označte, prosím, o jaké formy služby šlo.

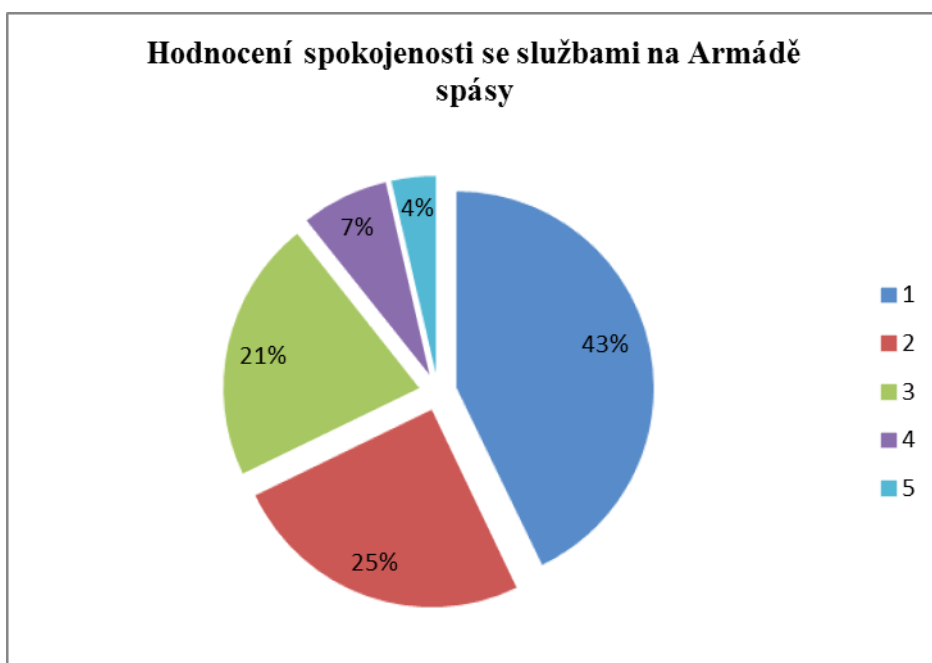
Ve čtvrté otázce se dotazují na nejčastěji využívanou službu nabízenou Armádou spásy. Otázka je uzavřená a nabízí čtyři možnosti – *nízkoprahové denní centrum*, *noclehárna*, *dlouhodobý pobyt*, *zprostředkování zaměstnání*.

Vyhodnocení otázky poukázalo, že nejčastěji využívanou službou na Armádě spásy je nízkoprahové denní centrum 42% (počet klientů 13), dále noclehárna 52% (počet klientů 16), dlouhodobý pobyt 39% (počet klientů 12), zprostředkování zaměstnání 12% (počet klientů 9).

5. Jak jste nebo jste byl/a se službami Armády spásy spokojen/a?

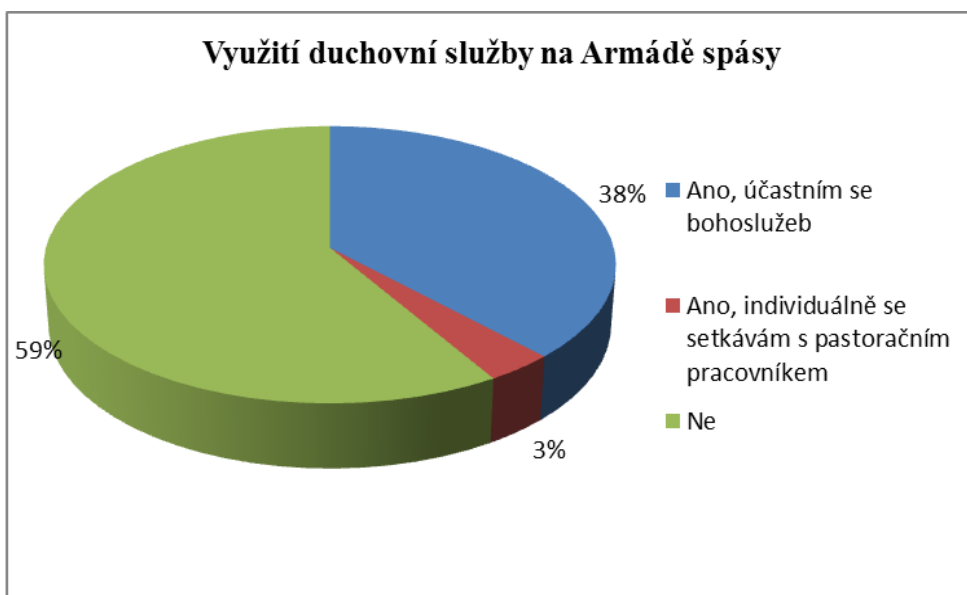
Další otázka se nazývá tzv. hodnoticí škála. Jedná se o typ otázky, kde respondent označí stupeň spokojenosti na škále, kdy *1* znamená *velmi spokojen* a *5* *velmi nespokojen*. Označený stupeň mi následně dopomůže vyhodnotit, do jaké míry jsou klienti s nabízenými službami spokojeni či nikoli.

Výsledkem je, že dotazovaní jsou se službami Armády spásy nejčastěji *velmi spokojeni* (12 dotazovaných označilo na hodnoticí škále stupeň *1* a 7 dotazovaných ohodnotilo stupněm *2*). *Velmi nespokojen* byl pouze 1 respondent. Průměrná známka v hodnocení vychází 1,9.

6. Na Armádě spásy je též dostupné využití duchovní služby. Využíváte nebo využil/a jste ji?

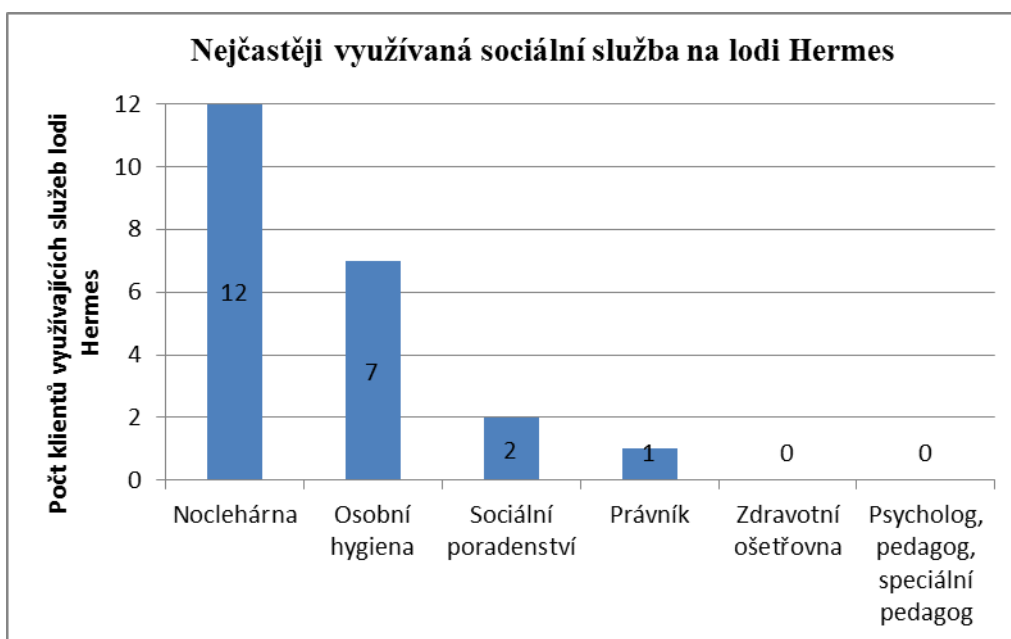
Zde se dotazují uzavřeným typem otázky na využívání duchovní služby na Armádě spásy. Odpovídali pouze respondenti, kteří nejprve označili odpověď, že Armádu spásy někdy využili či využívají. Respondent měl možnost označit tři možnosti odpovědí – a) *Ano, účastním se bohoslužeb*, b) *Ano, individuálně se setkávám s pastoračním pracovníkem*, c) *Ne*.

Bylo zjištěno, že 38% respondentů duchovní službu na Armádě spásy využívá. Nejčastěji se jedná o účast na bohoslužbách. Pouze v jednom případě se klient účastní, jak bohoslužeb, tak i projevuje zájem o individuální setkávání s pastoračním pracovníkem.

7. Pokud využíváte nebo jste využil/a služeb lodi Hermes, označte, prosím, o jaké formy služby šlo.

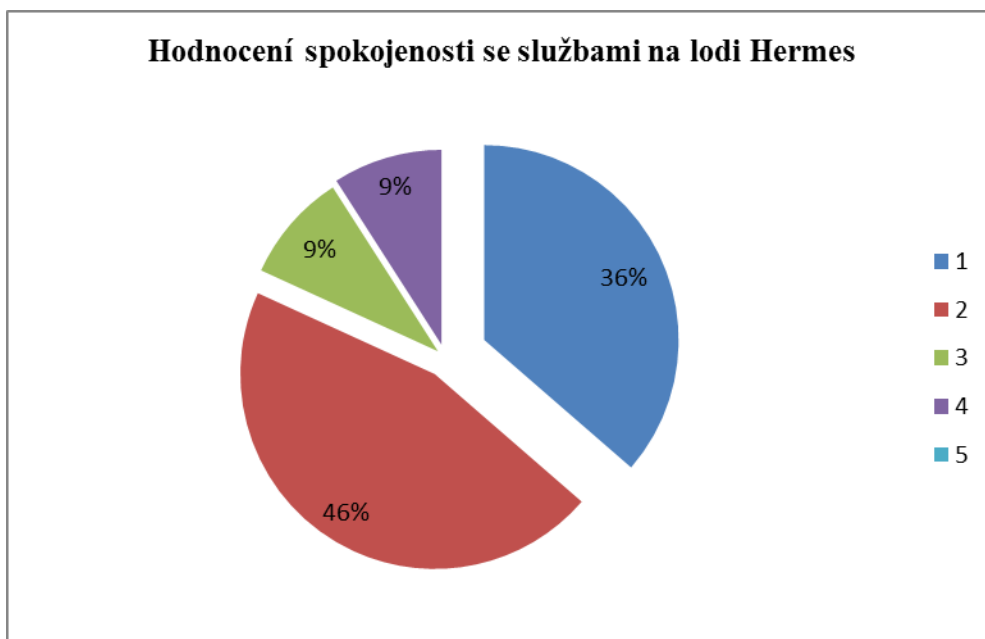
Další z otázek mapuje, které z dostupných služeb na lodi Hermes bývají nejčastěji využívány. Otázka je uzavřená a nabízí šest možností – *noclehárna*, *osobní hygiena*, *sociální poradenství*, *právník*, *zdravotní ošetřovna*, *psycholog*.

Z odpovědí dotazovaných vyplynulo, že nejčastěji využívanou službou na lodi Hermes je noclehárna 26% (počet klientů 12) a osobní hygiena 23% (počet klientů 7). Ostatní služby jsou využívány spíše sporadicky.

8. Jak jste nebo jste byl/a se službami lodi Hermes spokojen/a?

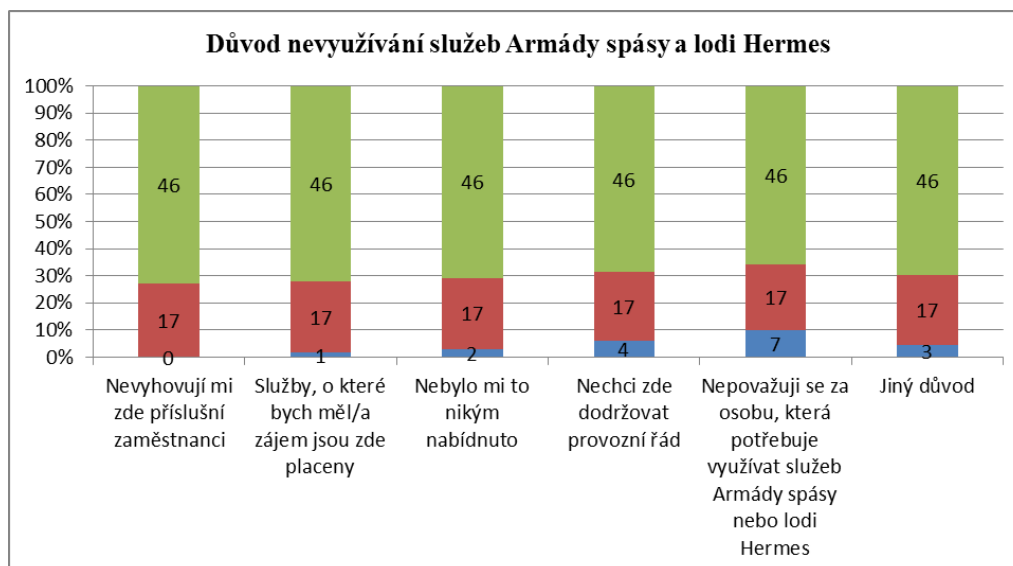
Zde se opět jedná o typ otázky hodnotící škála. Respondent hodnotí, jak je spokojen s využívanou službou na lodi Hermes. Škála je opět pětímístná, kdy 1 znamená *velmi spokojen* a 5 *velmi nespokojen*.

Ti respondenti, kteří využili, či využívají sociální služby na lodi Hermes, bývají zpravidla spokojeni. Nejčastěji označenou hodnotou byl stupeň 1, 2. V celkovém hodnocení však dopadla hůře než spokojenost s Armádou spásy (průměrná známka spokojenosti vychází 2,2).

9. Jestliže jste doposud žádné formy nabízených sociálních služeb Armádou spásy nebo lodi Hermes nevyužil/a, můžete sdělit důvod?

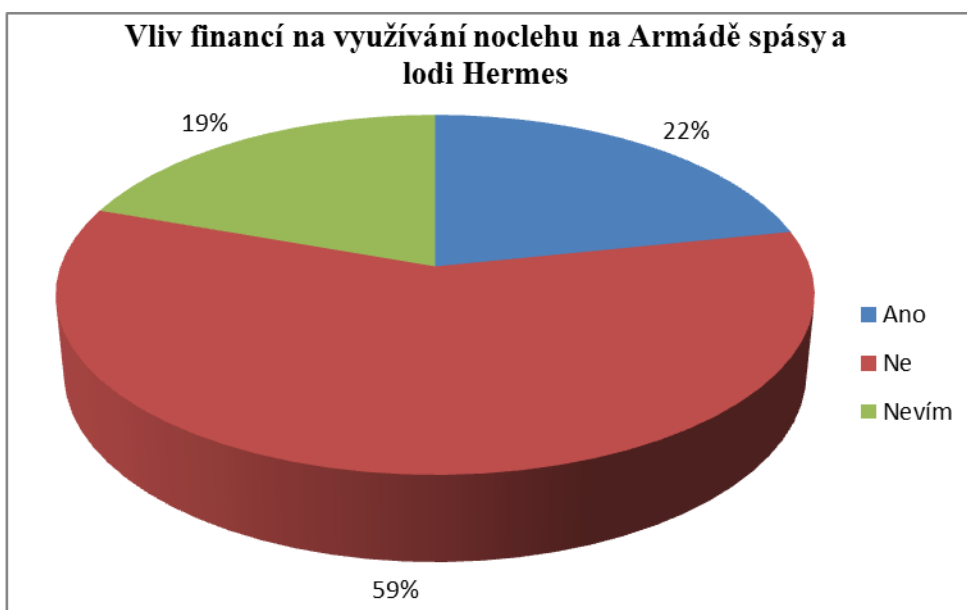
Tato otázka navazuje na otázku č. 1. Polouzavřenou formou se ptá na to, proč odpovídající osoba doposud nevyužila žádnou z nabízených služeb na Armádě spásy či lodi Hermes. Respondent má zde na výběr šest možností – *nevyhovující pracovní personál, úhrada za poskytované služby, nebylo mi to nikým nabídnuto, nevyhovující provozní řád, nepovažuji se za osobu, která potřebuje využívat služeb Armády spásy nebo lodi Hermes a jiný důvod.*

Výsledkem je, že 17 osob ze 46 doposud nevyužilo žádnou formu nabízené sociální služby na Praze 7. Nejčastěji označenou odpovědí, byla odpověď *e) nepovažuji se za osobu, která potřebuje využívat služeb Armády spásy nebo lodi Hermes*. Tři osoby označily možnost *f) jiné*, kde uvedly strach z nemoci a nevyhovující hygienické podmínky.

10. Kdyby byl nocleh na Armádě spásy a lodi Hermes poskytován zcela zdarma, využíval/a byste jej častěji?

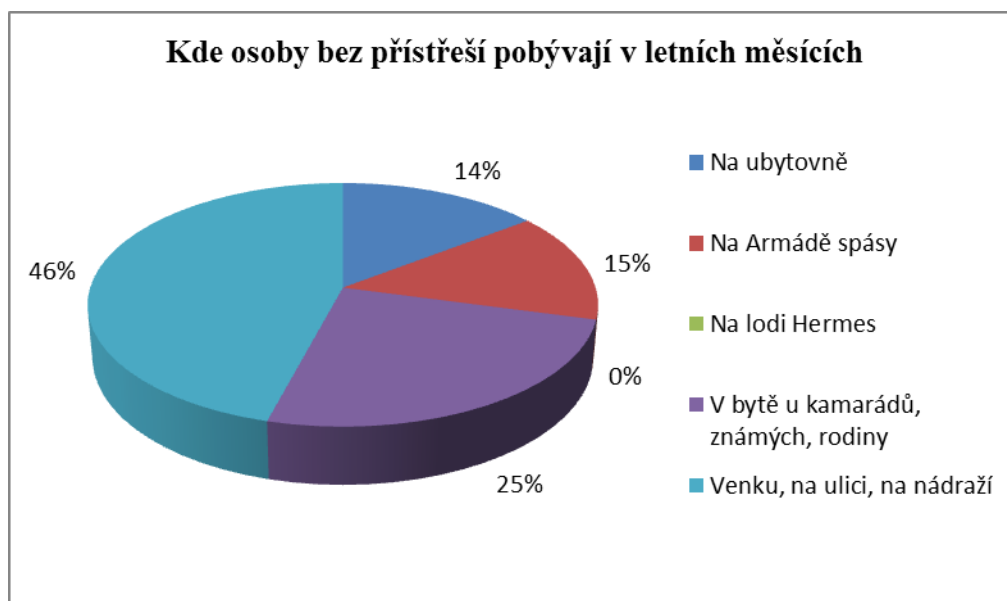
V jedné z dalších otázek se ptám na to, zda mají peněžní úhrady, za poskytovaný nocleh, vliv na četnost jeho využívání. Otázka je uzavřená s nabídkou možností *ano*, *ne*, *nevím*.

Výsledek je takový, že finance na zájem o využívání noclehu na Armádě spásy a lodi Hermes nemají až tak velký vliv. Pouze 22% respondentů odpovědělo, že pokud by byl nocleh poskytován zcela zdarma, využívali by jej častěji.

11. V noci v letním období pobýváte převážně kde?

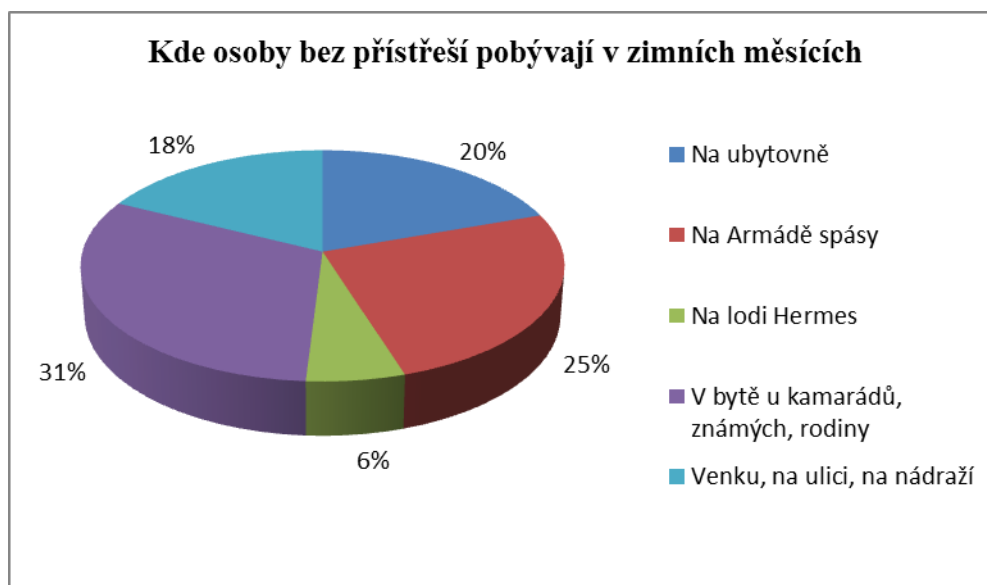
Jedenáctá, uzavřená, otázka zjišťuje, kde osoby bez přístřeší nejčastěji pobývají v letních měsících. Bylo nabídnuto pět možností – *ubytovna, Armáda spásy, loď Hermes, byt někoho blízkého nebo pobyt venku, na ulici, na nádraží, apod.*

Bylo zjištěno, že respondenti pobývají v letním období nejčastěji venku, na ulici, na nádraží. Jedná se o 46% z celkového počtu. Na lodi Hermes nepřespává nikdo.

12. V noci v zimním období pobýváte převážně kde?

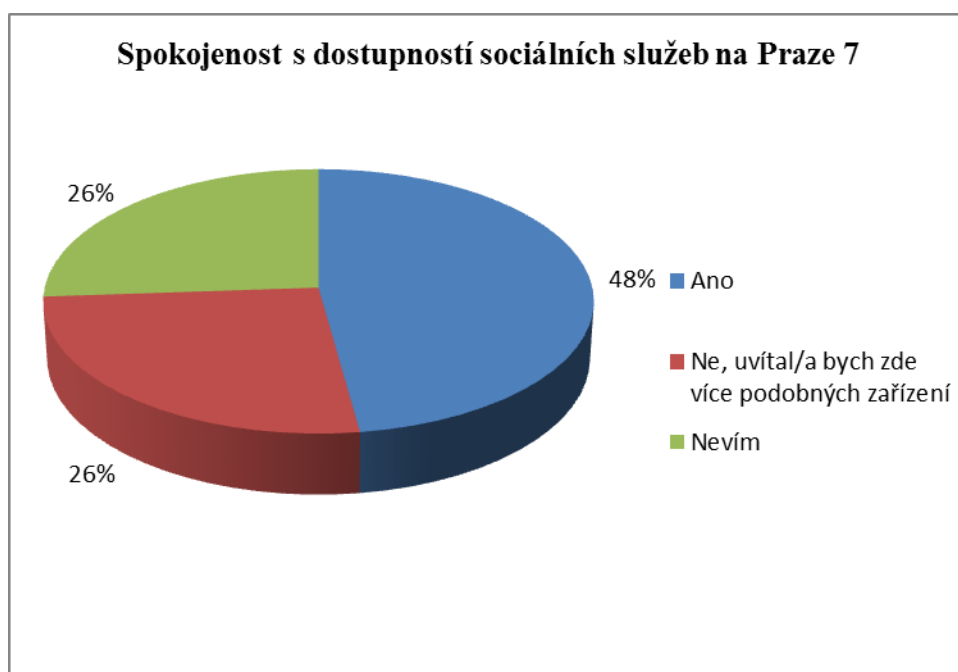
Dvanáctá otázka navazuje na předchozí a zjišťuje, kde se osoby bez domova převážně vyskytují v zimních měsících. Bylo opět nabídnuto pět stejných možností - *ubytovna, Armáda spásy, loď Hermes, byt někoho blízkého nebo pobyt venku, na ulici, na nádraží, apod.*

Zde nejčastěji označenou odpovědí, byla možnost *d) v bytě kamarádů, známých, rodiny* (31%). Dále byla zjištěna souvislost mezi otázkou 11. a 12. taková, že v zimních měsících narůstá zájem o nocleh na Armádě spásy o 10% a o nocleh na lodi Hermes o 6%. Tím pádem je sníženo i procento osob pobývajících venku z 46% na 18%.

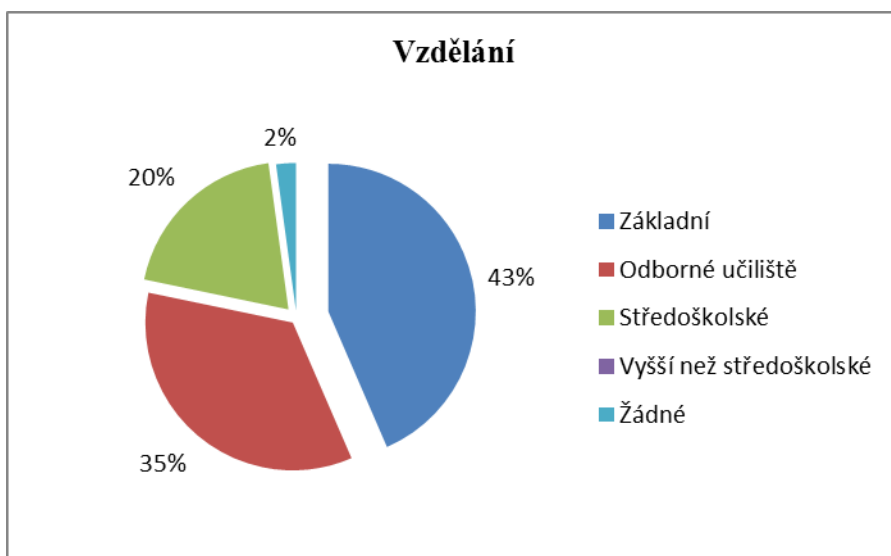
13. Považujete dostupné sociální služby pro osoby bez přístřeší na Praze 7 za dostačující?

Otázka je uzavřená, jsou zde nabídnuty tři možnosti odpovědí – *ano*, *ne - uvítal/a bych zde více podobných zařízení*, *nevím*.

Hodnocení dopadlo tak, že sociální služby pro osoby bez přístřeší v Praze 7 považuje za dostačující 48% respondentů, 26% by uvítalo více podobných zařízení.

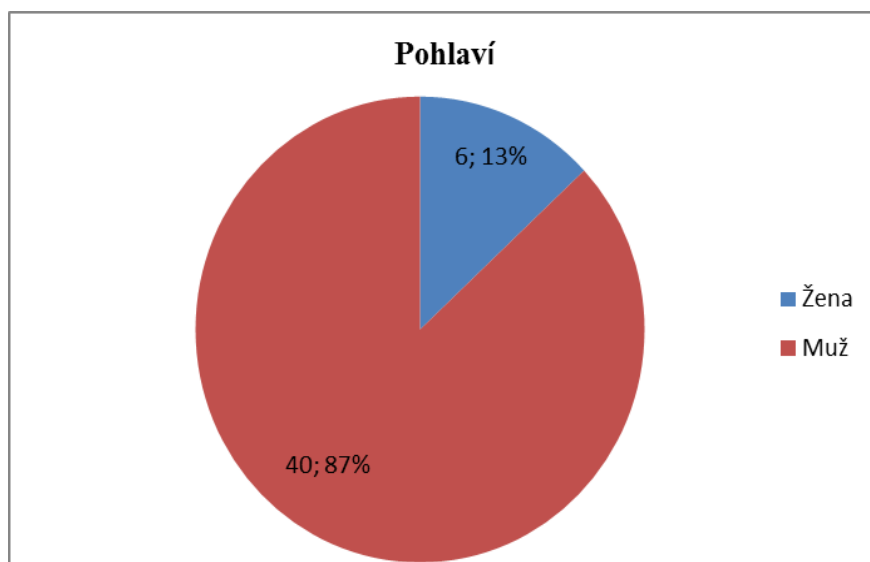
14. Vaše nejvyšší dokončené vzdělání je:

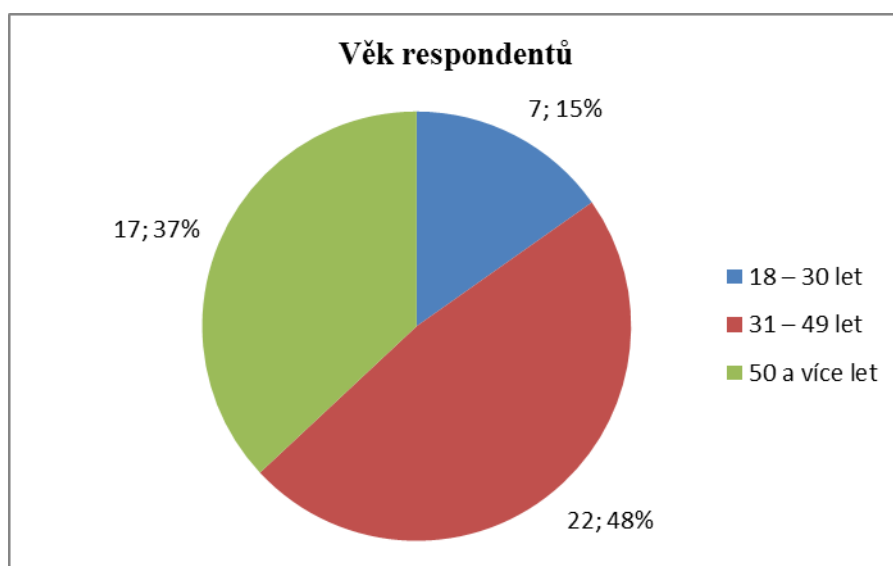
15. Jste věřící?

16. Pohlaví:

17. Věk:

Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 46 osob (87% mužů, 13% žen) v rozmezí věku 18 – 30 let (15%), 31 – 49 let (48%) a 50 a více let (37%). 48% respondentů se označilo jako věřící. Nejčastějším ukončeným vzděláním je základní (43%) a odborné učiliště (35%).

8.3. Závěrečné zhodnocení ankety

Na začátku sestavování ankety ohledně využívání sociálních služeb osobami bez přístřeší na Praze 7 jsem si stanovila pracovní hypotézy. Mým cílem bylo dokázat jejich pravdivost díky získaným odpovědím.

Stanovila jsem si celkem tři hypotézy: Osoby bez přístřeší využívají nejčastěji z nabízených sociálních služeb na Praze 7 noclehárny, a to hlavně v zimních měsících. Dostupné sociální služby na Praze 7 považují osoby bez přístřeší za dostačující a jsou s nimi spokojeni. Typickým uživatelem sociálních služeb pro osoby bez přístřeší na Praze 7 je muž ve věku 31 – 49 let s ukončeným základním vzděláním.

První hypotéza se mi skutečně potvrdila. Noclehárnu provozuje, jak Armáda spásy, tak loď Hermes. Patří mezi nejvíce využívanou sociální službu. Na Armádě spásy je využívána v letních i zimních měsících. Na lodi Hermes pouze v zimních měsících, kdy celkově narůstá počet osob, jež vyhledávají střechu nad hlavou. Ostatní služby na lodi Hermes jsou využívány spíše sporadicky. Můžeme se domnívat, že je tomu tak právě z důvodu oficiálního příjmu nocležníků. Dle provozního řádu se jedná o nástup mezi 19.30 a 20.30. Vzhledem k večerním hodinám předpokládáme, že jde o příchod klientů, jenž celý den pobývali venku, jsou unavení, na lodi Hermes musí projít určitým zaevidováním, zaplatit poplatek 20,- Kč a jejich zájmem už je pouze využít hygieny a možnosti spánku v teple, aby zase ráno mohli pokračovat ve svém celodenním putování.

Druhá hypotéza se také potvrdila. Respondenti, kteří využívají sociální služby, je hodnotí zpravidla jako dostačující a jsou s nimi spokojeni. Na hodnotící škále byly označovány převážně stupně 1 až 3. Navíc se jim příslušné sociální služby jeví jako dostačující a na jejich využívání nemá vliv to, zda jsou placeny či nikoli.

Víceméně se potvrdila i hypotéza poslední. Většina dotazovaných byli muži ve věkové kategorii 31 – 49 let. Následovali muži ve věku 50 a více let. Jejich nejčastěji dokončené vzdělání je základní.

Jako zajímavost vyplývající z odpovědí v anketě se mi jeví skupina dotazovaných ve věku 18 – 30 let. Tito mladí lidé sociální služby na Praze 7 téměř nevyužívají. Čtyři ze sedmi respondentů nikdy nevyužili sociálních služeb na Praze 7, ani jinde. V zimních i letních měsících přes noc pobývají většinou v bytě u rodiny či známých. Jejich rozhodnutí nevyužívat služeb nocleháren by nezměnilo ani poskytování této služby zdarma. Jednotně odpověděli, že sami sebe zkrátka nepovažují za osobu, která by měla tyto služby využívat. Ti také nejčastěji uvedli, že se zdržují v bytech kamarádů, známých, rodiny. Dovolují si tvrdit, že z těchto možností jde nejčastěji právě o byty kamarádů a známých. I ženy uvedly pobyt v bytech někoho jiného. Stejně tak to prezentuje i odborná literatura, která poukazuje na bohatší sociální síť u žen. Nejinak je tomu ale i u lidí mladých, kteří právě také využívají azylu kamarádů častěji než např. muži ve věku 50 let a více. Těm naopak nejvíce vadí dodržovat provozní řád daných zařízení. Může jím být např. zákaz pití alkoholu, jak na Armádě spásy, tak i na lodi Hermes nebo návrat v určitou hodinu do zařízení, apod.

Pouze jeden respondent uvedl, že v létě pobývá převážně venku a noclehárnu nevyužívá, protože mu to nebylo nikým nabídnuto.

Další zajímavost se týká žen. Dotázáno jich bylo šest. Využívají převážně služeb Armády spásy. Pouze jedna využívá i služeb lodi Hermes. Polovina žen pobývá, jak v létě, tak i v zimě v bytě u rodiny či známých. Nicméně noclehárny využívají také. Polovina respondentek uvedla, že pokud by byly služby noclehárny poskytovány zcela zdarma, využívaly by je častěji.

9. Závěr

Jakákoli forma bezdomovectví je negativním společenským jevem, který ovlivňuje nejen zasažené osoby, ale společnost jako takovou. Existující zařízení sociálních služeb a sociální systém České republiky se snaží tento stav zmírnit. Cílem mé bakalářské práce bylo tyto sociální služby a sociální systém popsat a zjistit, do jaké míry jsou sociální služby pro osoby bez přístřeší využívány a provést jejich zhodnocení z hlediska dostatečnosti a spokojenosti uživatelů. Konkrétně jsem se zaměřila na územní obvod Prahy 7, včetně koncepce boje proti bezdomovectví vycházející z činnosti Úřadu městské části.

V první řadě v České republice existuje fungující systém sociálního zabezpečení, který se snaží, ať už finančně nebo službou, zmírňovat sociální napětí ve společnosti.

Městská část Praha 7 ve svém Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb Prahy 7 na období 2010 – 2014 přispívá svými návrhy k řešení problematiky bezdomovectví. Je si vědoma, že na jejím území je jedna z největších koncentrací bezdomovců právě z důvodu provozu Armády spásy a lodi Hermes. Provozu těchto služeb se nebrání, zároveň však v jejím zájmu je i chránit většinovou společnost.

V roce 2010 se rovněž zapojila do projektu vyhlášeného Evropskou unií s názvem Evropský rok boje s chudobou a sociálním vyloučením. Získaná dotace byla použita na program prevence osobám, které jsou bezdomovectvím ohroženy.

Domnívám se a anketou bylo též potvrzeno, že nabídka sociálních služeb v Městské části Praha 7 je dostačující a ve velké míře využíváná. I pro samotná zařízení může být pochvalou, že uživatelé služeb jsou s nimi spokojeni a jejich práce je takto ohodnocena.

Otázkou je zda ostatní občané městské části vnímají jako klad provoz sociálních služeb. Jak již bylo řečeno v předešlých kapitolách, různá dotazníková šetření poukázala na to, že většinová společnost vnímá výskyt bezdomovců jako nebezpečí.

Ráda bych závěrem uvedla myšlenky, které mě v průběhu celého psaní napadaly, např. pojem sociální bydlení. Obsah tohoto spojení je v současné době neurčitý a nelze jej snadno specifikovat. Přesto si pod ním představujeme takové bydlení v ceně, která je nižší než obvyklé tržní nájemné. Tedy cenu takovou, která je schopna pokrýt provoz daného bydlení. Každá městská část nebo obec by měla pár takových objektů vlastnit nebo pokud již vlastní, tak je poskytovat právě těm potřebným. Na jejich užívání by měli mít nárok občané, jež jsou sice bezdomovectvím ohroženi, ale zároveň nepřenechávají řešení jejich situace na druhých. Mělo by se přihlížet, jak k finančním a rodinným poměrům, k věku, zdravotnímu stavu, snaze uplatnit se na trhu práce, k celkové spolupráci se sociálním odborem, apod. Samozřejmě by tím neměla být potlačena jejich motivace umět se postarat sám o sebe. Není totiž výjimkou, že např. dnešní samostatně žijící občan s minimální mzdou v Praze je v podstatě mnohdy bezdomovectvím ohrožen.

Pozastavit se lze také nad významem slova bezdomovec. V úvodu práce bylo zmíněno, že se jedná o člověka, který nemá vlastní bydlení, žije v nedůstojných podmínkách, apod. Mezi respondenty, kteří se účastnili ankety, je dostatek takových bezdomovců. Nejsou osobami potulujícími se venku, ale skupinou lidí nezdržující se pouze v místě svého faktického bydliště nebo skupina lidí mající jako trvalé bydliště uvedenou adresu obecního úřadu.

Pro klid většinové společnosti a snadnou dostupnost osobám bez přístřeší bych navrhovala rozptýl sociálních služeb ve více městských částech. Armáda spásy je koncentrována do jedné velké budovy, ale mnohem lepší by byl spíše

větší počet budov s nižší kapacitou. Předešlo by se tak vysokému výskytu osob bez přístřeší na jednom místě a s tím spojených potíží.

Domnívám se, že se mi podařilo stanovený cíl naplnit a výsledky bakalářské práce mohou přinést inspiraci a dobrý užitek samotné městské části, příslušným zařízením sociálních služeb, případně posloužit jako podklad pro další studentské práce.

10. Seznam použitých zdrojů

a) literární zdroje

BŘESKÁ, N., VRÁNOVÁ, L., *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby*. 1. vydání, Olomouc: ANAG, spol. s.r.o., 2007. 407 s. ISBN 978-80-7263-378-4.

HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I., *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996. 85 s. ISBN-80-902292-0-4.

MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*. 1. vydání, Praha: Portál, 2003. 272 s. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, P., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání, Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN-80-7367-002-X.

PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN- 8071843113.

PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P., *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. 93 s. ISBN 978-80-7387-100-0.

ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B., *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. 111 s. ISBN 978-80-7338-069-4.

b) internetové zdroje

Armáda spásy. *Azylový dům*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z www: http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=117

Armáda spásy. *Historie Armády spásy*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z www: http://www.armadaspasy.cz/staticke.php?wh=kdo_jsme

Armáda spásy. *Nízkoprahové denní centrum*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z www: http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=126

Armáda spásy. *Noclehárna*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z www: http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=124

Armáda spásy. *Sociální rehabilitace*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z www: http://www.armadaspasypraha.cz/?page_id=128

Centrum sociálních služeb. *Noclehárna pro osoby bez přístřeší – Lod' Hermes*. [online]. [cit. 19.9.2011]. Dostupné z www: <http://www.csspraha.cz/lod-hermes>

EY2010. *Boj proti chudobě 2010*. [online]. [cit. 20.8.2011]. Dostupné z www: <http://www.ey2010.cz/o-roce/>

MPSV. *Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. [cit. 10.8.2011]. Dostupné z www: <http://www.mpsv.cz/cs/5>

MPSV. *Registr poskytovatelů sociálních služeb*. [online]. [cit. 17.9.2011]. Dostupné z www: http://www.iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1316431941120_1

MPSV. *Základní informace o komunitním plánování sociálních služeb*. [online]. [cit. 20.8.2011]. Dostupné z www: <http://www.mpsv.cz/cs/858>

Praha 7. *Komunitní plánování sociálních služeb*. [online]. [cit. 17.9.2011]. Dostupné z www: <http://www.praha7.cz/komunitni-planovani-v-praze-7.html>

c) legislativní zdroje

Interní dokumenty Úřadu městské části Praha 7

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

11. Seznam příloh - Anketa

Dobrý den,

právě máte před sebou anketu, která slouží pro zpracování bakalářské práce na téma Sociální služby pro osoby bez přístřeší na Praze 7. Vaše odpovědi budou anonymně použity pouze pro tento účel. Předem Vám za Vaše přínosné odpovědi děkuji.

1. Využíváte nebo využil/a jste někdy sociálních služeb pro osoby bez přístřeší dostupných na Městské části Praha 7? (Pokud označíte odpověď ne, pokračujte, prosím, otázkou č. 3).

- a) Ano
- b) Ne

2. Pokud ano, označte, prosím, o jaké zařízení se jednalo?

- a) Armády spásy
- b) Loď Hermes
- c) Jiné

3. Využíváte nebo využil/a jste někdy sociálních služeb pro osoby bez přístřeší mimo Městskou část Praha 7? (Pokud označíte odpověď ne, pokračujte, prosím, otázkou č. 9).

- a) Ano
- b) Ne

4. Pokud využíváte nebo jste využil/a služeb Armády spásy, označte, prosím, o jaké formy služby šlo.

- a) Nízkoprahové denní centrum (poradenství, ošacení, ..)

- b) Noclehárna
- c) Dlouhodobý pobyt
- d) Zprostředkování zaměstnání

5. Jak jste nebo jste byl/a se službami Armády spásy spokojen/a?

(Ohodnoťte na škále, kdy 1 znamená velmi spokojen a 5 velmi nespokojen).

1 2 3 4 5

6. Na Armádě spásy je též dostupné využití duchovní služby. Využíváte nebo využil/a jste ji?

- a) Ano, účastním se bohoslužeb
- b) Ano, individuálně se setkávám s pastoračním pracovníkem
- c) Ne

7. Pokud využíváte nebo jste využil/a služeb lodi Hermes, označte, prosím, o jaké formy služby šlo.

- a) Noclehárna
- b) Osobní hygiena
- c) Sociální poradenství
- d) Právník
- e) Zdravotní ošetřovna
- f) Psycholog, pedagog, speciální pedagog

8. Jak jste nebo jste byl/a se službami lodi Hermes spokojen/a? *(Ohodnoťte*

na škále, kdy 1 znamená velmi spokojen a 5 velmi nespokojen).

1 2 3 4 5

9. Jestliže jste doposud žádné formy nabízených sociálních služeb Armádou spásy nebo lodi Hermes nevyužil/a, můžete sdělit důvod?

- a) Nevyhovují mi zde příslušní zaměstnanci
- b) Služby, o které bych měl/a zájem jsou zde placeny
- c) Nebylo mi to nikým nabídnuto
- d) Nechci zde dodržovat provozní řád
- e) Nepovažuji se za osobu, která potřebuje využívat služeb

Armády spásy nebo lodi Hermes

- f) Jiný důvod

10. Kdyby byl nocleh na Armádě spásy a lodi Hermes poskytován zcela zdarma, využíval/a byste jej častěji?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

11. V noci v letním období pobýváte převážně kde?

- a) Na ubytovně
- b) Na Armádě spásy
- c) Na lodi Hermes
- d) V bytě u kamarádů, známých, rodiny
- e) Venku, na ulici, na nádraží

12. V noci v zimním období pobýváte převážně kde?

- a) Na ubytovně
- b) Na Armádě spásy
- c) Na lodi Hermes

- d) V bytě kamarádů, známých, rodiny
- e) Venku, na ulici, na nádraží

13. Považujete dostupné sociální služby pro osoby bez přístřeší na Praze 7 za dostačující?

- a) Ano
- b) Ne, uvítal/a bych zde více podobných zařízení
- c) Nevím

14. Vaše nejvyšší dokončené vzdělání je:

- a) Základní
- b) Odborné učiliště
- c) Středoškolské
- d) Vyšší než středoškolské
- e) Žádné

15. Jste věřící?

- a) Ano
- b) Ne

16. Pohlaví:

- a) Žena
- b) Muž

17. Věk:

- a) 18 – 30 let
- b) 31 – 49 let
- c) 50 a více let